

Vad är rätt och fel? 1

Vad är rätt och fel?

- De allra flesta människor har en känsla för vad som är **rätt och fel i vissa situationer**
- Vi vet att det är fel att döda andra personer eller att stjäla deras tillhörigheter.
Vi vet också att det är bra att hjälpa svaga och utsatta människor.

Vad är rätt och fel?

- Vi vet att det är fel att döda andra personer eller att stjäla deras tillhörigheter.
- Vi vet också att det är bra att hjälpa svaga och fattiga människor.
- De flesta religioner har också någon version av det som kallas för den gyllene regeln:
”Behandla andra såsom du själv vill bli behandlad”

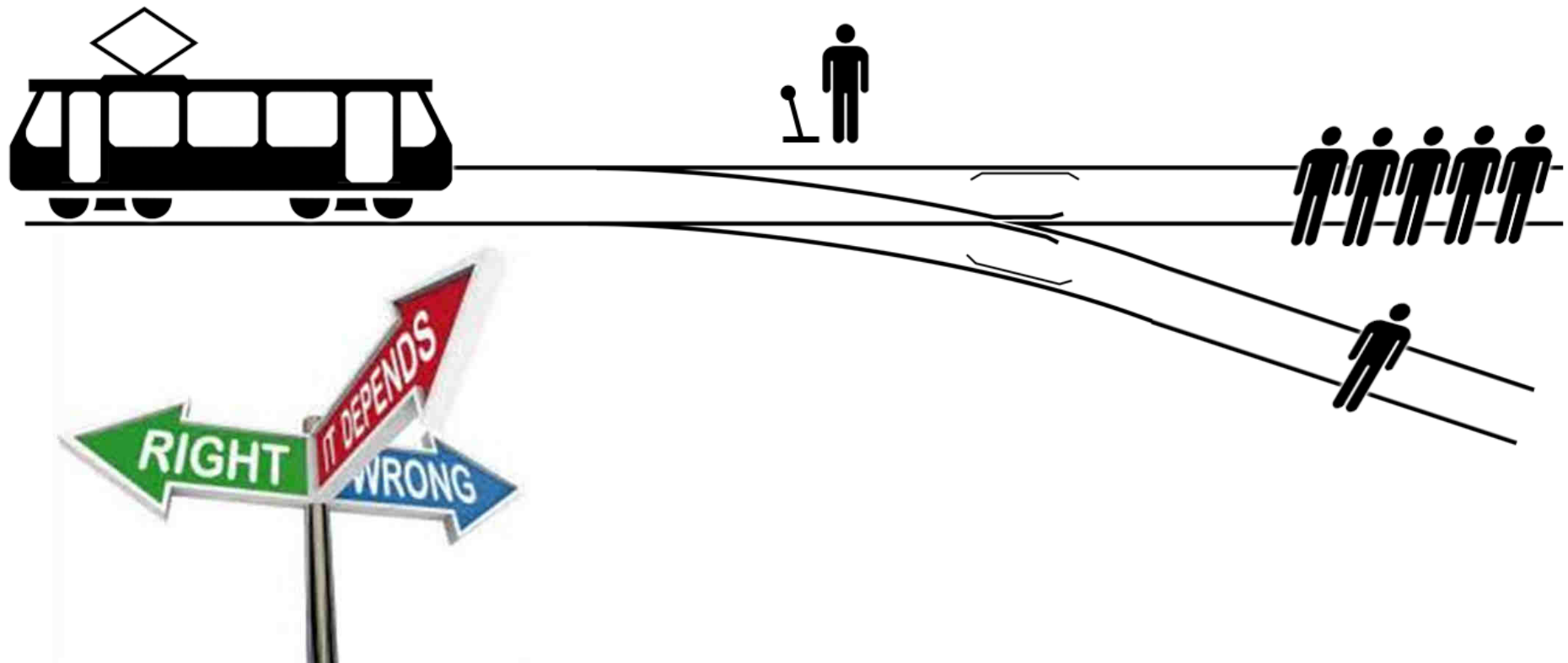
Vad är rätt och fel?

- Men det finns också situationer som är mer svårbedömda, där det inte är lika tydligt vad som är rätt eller fel.
- Då hamnar vi i vad som kan **betecknas som moraliska dilemman**.
Det kanske inte finns något entydigt rätt eller fel – utan bara dåligt eller mindre dåligt, att välja på.

Vad är rätt och fel?

Spårvagnsproblemet

Konsekvensetik

- Konsekvenserna av ditt handlande avgör om handlingen var god.
Man fokuserar på **RESULTATET** av en viss handling.
- Exempel på detta kan vara en **”vit lögn”** (dvs när man ljuger för att inte såra andra)
- En variant av detta kallas för **utilitarism**: ”största möjliga lycka för största möjliga antal”.

Konsekvensetik

- En variant av detta kallas för **utilitarism**: ”största möjliga lycka för största möjliga antal”.
- **Viktigt att fundera över följande:**
Vilka företeelser kan man se som goda konsekvenser? Är det lycka? Är det lustkänslor och frånvaro av lidande? Är det nytta?
- **Fundera och diskutera:**
 - Är det ok att köra mot rött om det är mitt i natten och **du har bråttom**?
 - Är det ok att råna en bank om du behöver pengar för att **rädda en nära släkting** från att dö som behöver en dyr operation i utlandet?

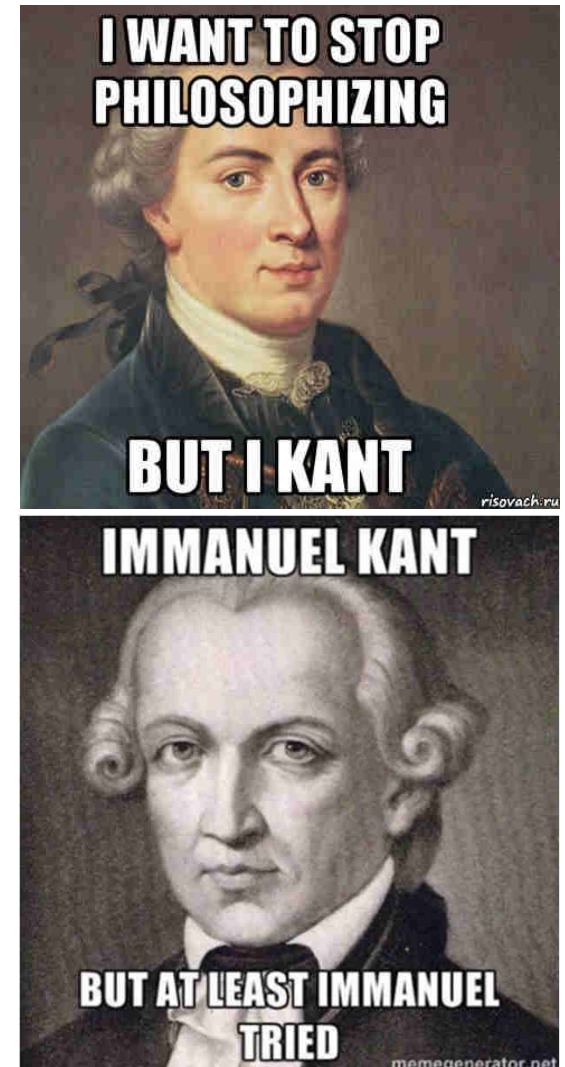
Pliktetik

- **Pliktetik** betyder att det moraliskt rätta är att handla i enlighet med plikterna oavsett konsekvenser.
- Detta kan exempelvis vara:
att inte ljuga, inte döda, inte stjäla.
Menar att vissa värden och regler ska vara riktlinjer.

Pliktetik

- Kategoriska imperativet, Emmanuel Kant: ”Handla enbart utifrån sådana principer som du själv skulle vilja se upphöjda till allmän lag”
- **En pliktetiker måste fundera över varifrån plikten kommer, vad den har för grund och varför.**
Det kan exempelvis vara för:
 - att Gud säger så
 - att mitt förnuft/samvete säger det
 - att min känsla/intuition säger det
 - Sverigeas lag

Pliktetik

- Det är också viktigt att fundera över:
Om två plikter kolliderar, vilken skall jag följa då?
Om jag anser att det är fel att döda men samtidigt ser det som min plikt att försvara mig och mina närmaste om vi angrips.
- Då är det viktigt att rangordna plikterna
- **Vad tycker DU?**
Är det någonsin ok att döda andra människor?
Varför? Varför inte?
Om ja – när?

Vad är rätt och fel?

50 personer på båten, 100 till i vattnet, plats för 10 till.
Hur ska man välja ut dessa 10? Vilka kriterier ska vara rådande?

Vad är rätt och fel?

Konsekvensetik - Om mål och kalkyl

Antag att det på ett sjukhus finns ett antal patienter som väntar på organ. En behöver en njure, en annan ett hjärta, åter en annan en lever. Ute i väntrummet sitter en frisk man som kommit in för att han har nageltrång. Säger då inte konsekvensetiken att det är rätt att ta den friske mannen, operera bort hans njure, hjärta och lever, och ge till dem som behöver dem? Ett liv går tillspillo, tre räddas. De flesta anser detta vara fel. Deras moraliska intuition säger emot.

8. Försök diskutera detta utifrån konsekvensetiken. Finns det andra konsekvenser än att två mer liv sparas? Måste man diskutera målet ytterligare, finns de större mål än att bara spara mest antal liv? Om målet ändras, så ändras också kalkylen.

Skriv ett utförligt svar på hur du tänker